

"זה' ברך את אברהם בכל" "זה' הוא ובית דינו" באו לסייע לאברהם למצוא ליצחק שמדתו דין אשה שמדתה חסד

בפרשתנו פרשת חיי שרה דבר בעתו מה טוב, להתבונן במה שפתח הכתוב לתאר את השליחות ששלח אברהם אבינו את אליעזר עבדו למצוא אשה בשביל יצחק בנו (בראשית כד-א): "ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל". ופירש רש"י: "בכ"ל עולה בגימטריא ב"ן, ומאחר שהיה לו בן היה צריך להשיאו אשה".

ותמהו המפרשים הפלא ופלא, הלא דבר זה שאברהם הוליד את יצחק כבר מפורש בכתוב פעמים רבות, ומה לנו יותר מפורש ממה שכתוב בהמשך הדברים (שם ד): "ולקחת אשה לבני ליצחק", מדוע אם כן יש צורך ללמדנו גם בדרך גימטריא: "זה' ברך את אברהם בכל" - בכ"ל בגימטריא ב"ן, ומאחר שהיה לו בן היה צריך להשיאו אשה".

הביאור של ספר הקנה והרמ"ע מפאנו "כל מקום שנאמר זה' - הוא ובית דינו"

רחש לבי דבר טוב לבאר הענין בזה, על פי מה שנשים לב להתבונן במה שכתוב: "זה' ברך את אברהם בכל", לפי מה שפירש רש"י בפסוק (שם יט-כד): "זה' המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש, כל מקום שנאמר זה' - הוא ובית דינו". וביאר ב"אגרא דפרקא" (אות שנה) בשם ספר "הקנה" הטעם לכך, על פי הידוע (רש"י בראשית א-א) כי השם הוי"ה הוא מדת הרחמים, וכן אות ו' היא מדת הרחמים, כמבואר בתיקוני זוהר (תיקון סט ק"ט). פירוש הכתוב (בראשית ד-טו): "וישם ה' לקין אות לבלתי הכות אותו כל מוצאו", שרשם לו במצחו אות ו' שהיא מדת הרחמים.

והנה כלל גדול שנינו בגמרא (פסחים כג.): "אין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט". לכן כל מקום שנאמר "זה'" הרי יש שם ריבוי אחר ריבוי, כי השם הוי"ה הוא רחמים וכן האות ו' היא רחמים, הרי זה בא למעט שגם בית דינו שהוא מדת הדין הצטרף למדת הרחמים. ומצאתי ב"עשרה מאמרות"

להרמ"ע מפאנו (מאמר אם כל חי חלק א פרק א) שביאר כן בהוספה, כי מצד אחד הרי זה בא למעט שמדת הדין הצטרפה, אבל מצד שני יש בזה מעלה גדולה, שגם מדת הדין הסכימה למדת הרחמים, הנה הדברים על הפסוק (בראשית כא-א):

"זה' פקד את שרה כאשר אמר. אמרו רבותינו ע"ה כל מקום שנאמר זה' הוא ובית דינו, והכוונה מבוארת במקום הזה, כי אף על פי שהפקידה לשרה היתה מפועל הרחמים, הוצרך להימלך עם מדת הדין, לפי שהקב"ה מודקדק עם הצדיקים כחוט השערה. אמנם אופן הלימוד איך המילה הזאת תורה היות בית דינו מצורף אליו, יצא לנו מכלל אחר אשר הוא להם מדה בתורה, אין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט.

כי הנה השם הגדול בן ארבע אותיות ברוך הוא, ידוע ומפורסם שהוא מיוחד למדת הרחמים, והוי"ו הנוספת במילת זה' היא עצמה אות של רחמים, ובאה למעט בגדרי הרחמים ולהוסיף בית דינו, וכמדומים אנו שהוא מיעוט רחמים, ואינו אלא ריבוי רחמים שגם הבית דין מסכים לפעולה זו".

ונראה לפי עניות דעתי כי פירוש זה מתאים להפליא בדברי זוהר הקדוש (פרשת פקודי רכז), שמבאר הטעם שכל מקום שנאמר "זה' הוא ובית דינו", הנה הדברים בלשון קדשו:

"תא חזי, הא אמרן כל ו' ברזא דרחמי איהו [בא וראה הרי אמרנו שכל ו' בסוד רחמים היא], וכל אתר דאתי ו' בשמא קדישא רחמי איהו [וכל מקום שבאה אות ו' בשם הקדוש רחמים היא], כגון ויי המטיר על סדום, (שם יב-א) ויי אמר אל אבנכם, רחמי ודינא פחדא [כאחד], דמאי שניא בטופנא [במבול] דכתיב אלהים בכל אתר [בכל מקום], אמאי לא כתיב ויי, אלא תנינו, בכל אתר דכתיב ויי הוא ובית דינו, אלהים סתם דינא

בלחודוי" [דין בלבד], אלא בסדום אתעביד דינא ולא לשיצא עלמא [בסדום שרק בהם נעשה הדין ולא לכלות את כל העולם], וכגין כן אתערב איהו פהדי דינא [לכן התערבה מדת הרחמים עם מדת הדין], אבל בטופנא כל עלמא שציי" [אבל במבול כל העולם כלה, לכן לא נזכר שם רק שם אלקים שהוא מדת הדין].

ולכאורה יפלא מאחר שהזוהר הקדוש עצמו אומר כי אות ו' היא מדת הרחמים, אם כן איך הוא אומר תוך כדי דיבור כי בכל מקום שנאמר "ויי" הוא ובית דינו, הלא גם שם הוי"ה הוא רחמים, והמפרשים נדחקו בזה. אך לפי האמור נראה כי הזוהר התכוון לחידוש של ספר הקנה והרמ"ע מפאנו, כי מאחר שהשם הוי"ה הוא רחמים וגם אות ו' היא רחמים, לכן אין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט, שהכוונה בזה על הוא ובית דינו, שגם מדת הדין הסכימה למדת הרחמים.

אלא שלפי האמור צריך ביאור מה שפתח הכתוב את השליחות ששלח אברהם אבינו את אליעזר עבדו למצוא אשה ליצחק בנו: "ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל", אשר לפי המבואר שכל מקום שנאמר "זה' הוא ובית דינו", רצה הכתוב ללמדנו בכך שהיה צריך שהקב"ה ובית דינו יסכימו לפעולה זו, ובכך מדוע לא היה אפשר למלא שליחות זו בלי ההסכמה של מדת הדין.

לפי ה"חתם סופר" חיפש אליעזר אשה שתמתיק את הדין של יצחק

פתח דברינו יאיר לבאר הענין בזה, על פי מה שביאר ה"חתם סופר" (ד"ה ועשה חסד) מה שהתפלל אליעזר עבד אברהם ועשה לעצמו סימן, כי הנערה שתעמוד במבחן של מדת החסד להשקות אותו ואת כל גמליו, היא אשר ראויה להיות אשה ליצחק, כמו שכתוב (בראשית כד-יב):

**ביאור הכתוב: "זה ברך את אברהם בכל",
לפי הכלל הידוע: "כל מקום שנאמר זה הוא ובית דינו"**

**ספר הקנה: שם הוי"ה הוא רחמים ואות ו' היא רחמים,
וכשנאמר "זה" אין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט**

**ישוב הפליאה למה צריך רמז: "בכ"ל עולה בגימטריא ב"ך",
הלא מפורש בכתוב שיצחק היה בנו**

**חתם סופר: אליעזר עבד אברהם חיפש ליצחק שמדתו דין,
אשה שמדתה חסד כדי להמתיק את דינו**

שימסור את הברכות ליעקב ולא לעשו, והצילה בכך את העולם מחורבן.

רעיון קדוש בדברי ה"תפארת שלמה"

רעיון קדוש זה מבואר גם ב"תפארת שלמה" (פרשת תולדות ד"ה ויהי כאשר כילה), כי רבקה אמנו המתיקה הדין של יצחק אבינו, במה שפעלה למסור הברכות של יצחק ליעקב ולא לעשו הרשע, כמו שכתב בלשון קדשו:

"צריך להתבונן בכוונת יצחק אבינו, שלא היה רצונו תיכף לברך את יעקב רק את עשו. אך הענין, שיצחק היה מיוחד לברך את יעקב בברכת עולם הזה, כי היה ירא לבל יזוח דעתו וישמן ישורון ויבעט על ידי תאוות העולם הזה, לולי רבקה אמנו שהשכילה בחכמה ובדעת להבין, כי גם טובת עולם הזה מסייע לאדם לעבוד הבורא בהרחבת הדעת. וזה שכתוב בפרשת חיי שרה, והיה הנערה אשר אומר אליה הטי נא כדך וגוי אותה הוכחת לעבדך ליצחק, פירוש, תהיה הוכחה והתנגדות למדתו של יצחק בחינת הפחד, רק לעורר רחמים וחסדים והשפעות טובות".

ונראה להביא מקור ברור לכך מדברי הזוהר הקדוש (פרשת תולדות קלז), כי יצחק אבינו היה בבחינת "דינא קשיא", ואילו רבקה אמנו "חוט של חסד" משוך עליה בבחינת "דינא רפיא", כדי שתמתיק את הדין הקשה של יצחק, ומוסיף הזוהר: "ואי לאו דאיהי רפיא, לא יכיל עלמא למסבל דינא קשיא דיצחק", פירוש, אם לא היתה רבקה ממתקת את הדין הקשה של יצחק, לא היה העולם יכול לסבול.

**צע"ף נוטריקון ע'מך
י'שראל צ'ריכים פ'רנסה**

רעיון נשגב זה מבואר גם בדברי כ"ק מרן השר שלום מבעלזא זי"ע, שדיבר בקדשו לפרש מה שכתוב בפרשתנו (כז-דס): "ותשא רבקה

ויעקב עבד את ה' במדת תפארת שהיא מדת הרחמים, הכלולה ממדת החסד של אברהם ומדת הדין של יצחק, אלא שהיא נוטה יותר למדת הרחמים. וזהו שכתוב (שם כה-כז): "ויעקב איש תם יושב אהלים". ומפרש בזוהר הקדוש: "יושב אהל לא כתיב, אלא יושב אהלים, תרי, דאחיד להאי ואחיד להאי". פירוש, שאחזו באהל החסד של אברהם ובאהל הדין של יצחק.

לפי זה מבאר ה"חתם סופר" הטעם שחיפש אליעזר ליצחק אשה שהיא בעלת גמילות חסדים, כי היות שיצחק אבינו מדתו דין, לכן היה צריך למצוא לו אשה שהיא בעלת חסד, כדי שתמתיק במדת החסד את הדין שבו, כי לולא המתקה זו לא היה העולם יכול להתקיים, שהרי יצחק אהב את עשו.

ונראה ברור שכונתו על מה שרצה יצחק למסור הברכות לעשו ולא ליעקב, כי יצחק שמדתו דין חשב שמצד הדין ראוי לעסוק בתורה בלי שום צורך בעניני העולם הזה, לכן רצה למסור הברכות לעשו שלא היה יושב אהלים, כדי שיפרנס את יעקב על דרך השותפות של יששכר וזבולון, ומטעם זה אהב יצחק את עשו יותר כי חשב שהוא התומך בעמוד התורה, והרי זה כמו שאהב יעקב את זבולון שהקדימו בברכתו לפני יששכר עמוד התורה, וכבר האריך בזה ה"חתם סופר" בפרשת תולדות שמטעם זה נולדו עשו ויעקב תאומים.

והנה אם היה עשו מקבל את הברכות היה מחריב את העולם, שהרי לא היה בדעתו כלל לפרנס את יעקב, אדרבה כשחזר מן השדה עיף ביקש מיעקב (שם ל): "הלעיטני נא מן האדום האדום הזה כי עיף אנכי", נמצא כי לומדי תורה לא היו יכולים להתקיים בעולם, אולם רבקה שאהבה את יעקב עמוד התורה, פעלה במדת החסד שבה להמתיק את הדין של יצחק,

"ויאמר ה' אלקי אדוני אברהם הקרה נא לפני היום, ועשה חסד עם אדוני אברהם, הנה אנכי נצב על עין המים ובנות אנשי העיר יוצאות לשאוב מים, והיה הנערה אשר אומר אליה, הטי נא כדך ואשתה, ואמרה שתה וגם גמליך אשקה, אותה הוכחת לעבדך ליצחק, ובה אדע כי עשית חסד עם אדוני". ופירש רש"י: "ראויה היא לו שתהא גומלת חסדים".

וצריך ביאור מה שבחר אליעזר דוקא במבחן של מדת החסד. עוד צריך ביאור מה שהזכיר בתפלתו: "ועשה חס"ד עם אדוני אברהם", וכן אמר בסיום תפלתו: "ובה אדע כי עשית חס"ד עם אדוני". אולם אחרי שזכה למצוא את רבקה שעשתה חסד עמו ועם כל הגמלים להשקותם, בירך את ה' (שם כז): "ויאמר ברוך ה' אלקי אדוני אברהם אשר לא עזב חסדו ואמתו מעם אדוני". כאן כבר הוסיף לומר "חסדו ואמתו", מה שלא אמר תחילה רק "חסד". וביאר ה"חתם סופר" הענין בזה בלשון קדשו:

"ועשה חסד עם אדוני אברהם. רצונו לומר כי ידע שהיה יצחק מדת הדין, על כן התפלל להשם יתברך שתזדמן לו אשה ממדת החסד, כדי שיצאו מבין שניהם יעקב מדת אמ"ת (כמו שכתוב (מיכה ז-ב): "תתן אמת ליעקב") הכלולה מדין ורחמים, דאי לאו הכי לא יהיה ח"ו קיום לעולם, וכן היה באמת, כי (בראשית כה-כח) רבקה אוהבת את יעקב, אבל ביצחק כתיב (שם) ויאהב יצחק את עשו, ומשום כן אמר ועשה חסד עם אדוני אברהם, חסד דייקא, ועשה לו נוחש במדת החסד להשקותו וגמליו, ואמר ובה אדע כי עשית חס"ד עם אדוני, ואחר כך אמר אשר לא עזב חסד"ו ואמית"ו, הרי חסד ואמת".

**רבקה המתיקה את הדין של יצחק
למסור הברכות ליעקב ולא לעשו**

נרחיב לבאר דבריו הקדושים שכלל בהם שני ביאורים על מה שחיפש אליעזר ליצחק אשה שמדתה חסד: ביאור אחד, כדי שתוכל להמתיק את הדין של יצחק במדת החסד שבה, וביאור שני, כדי שיצא מהם יעקב אבינו שמדתו תפארת הכלולה מהחסד של רבקה והדין של יצחק, ולתועלת הענין נרחיב קצת בביאור הדברים.

ידוע מה שמבואר בכל הספרים הקדושים ומקור הדבר בזוהר הקדוש (פרשת תרומה קעה:), כי ג' האבות הקדושים עבדו כל אחד מהם את הקב"ה במדה מיוחדת. אברהם עבד את ה' במדת החסד, יצחק עבד את ה' במדת הגבורה,

"ויען לבן ובתואל ויאמרו מה' יצא הדבר לא נוכל דבר אליך רע או טוב, הנה רבקה לפניך קח ולך ותהי אשה לבן אדוניך כאשר דיבר ה'..." ויאמר אחיה ואמה תשב הנערה אתנו ימים או עשור [שנה או עשרה חדשים] אחר תלך, ויאמר אליהם [אליעזר] אל תאחרו אותי וה' הצליח דרכי, שלחוני ואלכה לאדוני". וצריך ביאור מהות הוויכוח בין לבן ובתואל שביקשו: "תשב הנערה אתנו ימים או עשור אחר תלך", ואילו אליעזר טען לעומתם: "אל תאחרו אותי וה' הצליח דרכי".

וביאר ה"חתם סופר" על פי הידוע כי החיצונים אין להם שום אחיזה בשם הוי"ה שהוא שם הרחמים, אלא עיקר יניקתם הוא רק משם אלקי"ם שהוא מדת הדין. ומטעם זה מצינו בגמרא (ברכות ז.) שבלעם הרשע ידע לכוון הרגע שהקב"ה זועם, כי היתה לו אחיזה במדת הדין שמשם שורש הכעס. ומקור הדבר ב"שער הכונות" לרבינו האריז"ל (פסח דרוש א): "כי הנה נודע ששליטת החיצונים אינם ח"ו בשם הוי"ה אלא בשם אלקים... וזה סיבת היותם נקראים אלהים אחרים".

על פי האמור מבאר האריז"ל הטעם שכפר פרעה בשם הוי"ה באומרו (שמות ה-ב): "מי הוי"ה אשר אשמע בקולו לשלח את ישראל לא ידעתי את הוי"ה". ואילו בשם אלקי"ם כן האמין, כמו שאמר ליוסף (בראשית מא-לט): "אחרי הודיע אלקים אותך את כל זאת". כי החיצונים אין להם אחיזה בשם הוי"ה כי אם בשם אלקי"ם.

לפי זה מבאר ה"חתם סופר" מה שאמרו לבן ובתואל: "מה' יצא הדבר לא נוכל דבר אליך רע או טוב", כי מאחר שהדבר יצא מהשם הוי"ה שאין לנו שום אחיזה בו, אין לנו יכולת לעכב הדבר, על כן "הנה רבקה לפניך קח ולך ותהי אשה לבן אדוניך כאשר דיבר הוי"ה". אמנם בגודל רשעותם רצו להתחכם על אליעזר, לכן אמרו: "תשב הנערה אתנו ימים או עשור אחר תלך", כי חשבו שאולי בתוך הזמן יצליחו לעורר מדת הדין משם אלקים שיש להם קצת אחיזה בו, ואז יצליחו במדת הדין לעכב את הזיווג של יצחק ורבקה.

אולם אליעזר שתפס את מחשבתם הרעה, הוכיח להם שהם מבזבזים את זמנם להבל וריק, וזהו שאמר להם: "אל תאחרו אותי", בתקוה שאולי תצליחו לעורר מדת הדין ולעכב את הזיווג, שהרי "וה' הצליח דרכי", "וה' דייקא" "הוא ובית דינו", כי גם מדת הדין הסכימה עם

חתם סופר: לבן ובתואל ביקשו להמתין ימים או עשור, אולי יוכלו לעורר מדת הדין כדי לבטל הזיווג

אליעזר אמר: "אל תאחרו אותי וה' הצליח דרכי", וה' הוא ובית דינו, שגם מדת הדין הסכימה לכך

זוהר הקדוש: בשעת העקידה נכלל הדין של יצחק עם החסד של אברהם, והחסד של אברהם עם הדין של יצחק

"וה' ברך את אברהם בכל", אחרי העקידה זכה אברהם בכוון, הוא יצחק שנכלל בו החסד של אברהם אביו

צע"ף נוטריקון ע"מך ישראל צ'יריכים פ'רנסה, שהמליצה בכך על ישראל שהם טרודים להביא פרנסה, ובכך "ותתכס" - כיסתה על כל הפשעים, כמבואר בגמרא (עירובין מא:). כי גלויות ועניות מעבירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו.

נחזור לדברי ה"חתם סופר" הנ"ל שביאר טעם נוסף שחיפש אליעזר ליצחק אשה שמדתה חסד: "כי ידע שהיה יצחק מדת הדין, על כן התפלל להשם יתברך שתזדמן לו אשה ממדת החסד, כדי שיצאו מבין שניהם יעקב מדת אמ"ת הכלולה מדין ורחמים". וביאר לפי זה מה שהודה אליעזר להקב"ה אחרי שמצא את רבקה: ברוך ה' אלקי אדוני אברהם אשר לא עזב חסדו ואמתו מעם אדוני, הזכיר "חסדו" כי בזכות זיווג זה עשה הקב"ה חס"ד עם אברהם, והזכיר "ואמתו" כי מזיווג זה של יצחק ורבקה, דין וחסד, נולד יעקב שמדתו אמ"ת.

מענה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין מה שפתח הכתוב: "ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל", "וה' דייקא" "הוא ובית דינו", ללמדנו שזכה אברהם לא רק לעבוד את ה' במדת החסד, אלא גם להפוך מדת הדין למדת החסד, שהוא ובית דינו יסכימו למדת החסד, לכן הגיע הזמן לשלוח את אליעזר למצוא אשה ליצחק בנו שמדתו דין, שתמתיק במדת החסד שבה את הדין של יצחק. זאת ועוד, שעל ידי הזיווג בין הדין של יצחק לחסד של רבקה, יולד מהם יעקב שמדתו תפארת הכלולה מחסד ודין גם יחד.

"אל תאחרו אותי וה' הצליח דרכי"

הנה מה טוב ומה נעים להשתעשע לפי האמור בדברות קדשו של ה"חתם סופר" בפרשתנו, שמפרש הוויכוח שהיה בין לבן ובתואל ובין אליעזר, אם לשלוח את רבקה להינשא ליצחק מיד, או להמתין כמה חדשים "ימים או עשור" עד שישלחו אותה (שם כד-ו):

את עיניה ותרא את יצחק ותיפול מעל הגמל, ותאמר אל העבד מי האיש הלזה ההולך בשדה לקראתנו, ויאמר העבד הוא אדוני, ותקח הצעיף ותתכס". ובהשקפה ראשונה יש לתמוה, וכי דרכה של אשה כרבקה הצדקת לשאול על אדם ההולך בשדה מי הוא זה.

ותירץ על פי הידוע כי מדתו של יצחק היא גבורה בבחינת פחד יצחק, והיה מוכרח להמתין עם זיווגו עד שנולדה רבקה, כדי שתמתיק במדת החסד שבה את מדת הגבורה שלו, לכן אליעזר עבד אברהם שהבין זאת עשה לעצמו סימן, לדעת אם היא האשה הראויה ליצחק על ידי שיש בה מדה של גמילות חסדים.

והנה כראות רבקה את יצחק השיגה שמדתו היא גבורה, "ותיפול מעל הגמל", כי נתמלאה פחד שמא תתגבר מדת הגבורה שלו על מדת החסד שבה, לכן שאלה: "מי האיש הלזה ההולך בשדה לקראתנו", כלומר מי האיש הזה שיש לו מדת גבורה כזאת, שהוא הולך לקראתי להתנגד למדת החסד שלי. "ויאמר העבד הוא אדוני", הוא האדון על מדת גבורה שבחר לעבוד בה את השי"ת.

לכן כדי להמתיק מדת הדין שבו, "ותקח הצעיף ותתכס" - הצעיף בגימטריא רנ"ה, שהתפללה לה' כי כאשר יהיו ישראל בגלות, ימתיקו את הדין על ידי שישפכו את רינתם לפני הקב"ה, כמבואר בגמרא (סוכה יד.): "למה נמשלה תפלתן של צדיקים כעתר [בראשית כה-כא]: "ויעתר יצחק לה'", לומר לך, מה עתה זה מהפך את התבואה גגורן ממקום למקום, אף תפלתן של צדיקים מהפכת דעתו של הקב"ה ממדת אכזריות למדת רחמנות".

פירוש זה מובא גם בשם הרה"ק רבי צבי מליסקא זי"ע בעל "אך פרי תבואה", שהוסיף לפרש בזה מה שעשתה רבקה כדי להמתיק את הדינים של יצחק: "ותקח הצעיף ותתכס" -

מדת הרחמים לזיווג זה, לכן "שלחוני ואלכה לאדוני". אלו דבריו הקדושים.

כאשר נצרף את דברי ה"חתם סופר" עם כל האמור, ירווח לנו להבין מה עלתה על דעתם של לבן ובתואל לעורר מדת הדין כדי לבטל את הזיווג של יצחק ורבקה, כי מאחר שיצחק מדתו דין והוא צריך לאשה שתמתיק את הדין שבו, כדי שיוולד מהם יעקב אבינו שמדתו רחמים הכלולה מחסד ומדין, הרי יתכן שמדת הדין תעכב זיווג זה, לכן הודיע להם אליעזר: "וה' הצליח דרכי", שכבר קיבל את ההסכמה של מדת הדין.

אמנם עדיין צריך ביאור מנין באמת ידע אליעזר שמדת הדין הסכימה לזיווג זה, אולם לפי האמור הענין נפלא, כי בהיותו דולה ומשקה מתורת רבו אברהם, זכה להשיג מה שהקדים הכתוב להעיד על אברהם: "ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל", וה' דייקא "הוא ובית דינו", מזה ידע אליעזר כי בהיותו שליחו של אברהם, זכה גם הוא לבחינה זו של "וה' הצליח דרכי", שגם מדת הדין הסכימה עמו.

בשעת העקידה נכללו יחד החסד של אברהם עם הדין של יצחק

בדרך זו במסילה נעלה לבאר מה שפירש רש"י: "וה' ברך את אברהם בכל, בכל עולה בגימטריא ב'ן, ומאחר שהיה לו בן היה צריך להשיאו אשה". וכבר הבאנו מה שתמהו המפרשים, לשם מה צריך רמז בדרך גימטריא שאברהם היה לו בן, הלא הדבר מפורש בכתוב: "ולקחת אשה לבני יצחק".

ונראה לבאר הענין בזה על פי המבואר בזהר הקדוש (פרשת וירא קיט:), כי תכלית העקידה היתה כדי לכלול החסד של אברהם עם הדין של יצחק שהוא בבחינת אש, כי עצם מעשה העקידה להעלות בנו יחידו על המזבח היה מעשה של דין, וכן לכלול הדין של יצחק עם מימי החסד של אברהם, כי על ידי שנעקד תחת אברהם איש החסד נכלל בו מדת החסד.

על פי האמור מפרש רבינו האריז"ל ב"לקוטי תורה" פרשת וירא (בראשית כב-ז): "ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר הנני בני". פירוש, יצחק שמדתו דין רצה לכלול עצמו עם אברהם שמדתו חסד, לכן "ויאמר אבי", רצוני להיכלל עם החסד שבך, ואילו אברהם שמדתו חסד רצה להיכלל עם יצחק שמדתו דין, לכן "ויאמר הנני בני", רצוני להיכלל עם הדין שבך, ועל זה כתוב (שם ח): "וילכו שניהם יחדיו", אברהם ויצחק הלכו יחד כלולים עם ב' המדות חסד ודין, אלא שאברהם היה עיקרו חסד ונכלל בו הדין, ויצחק היה עיקרו דין ונכלל בו החסד.

ביאור התכללות זו אנו למדים מדברי המקובל האלקי ר' יעקב קאפיל זי"ע בסידור "קול יעקב" (סוד עקידת יצחק), שמבאר הטעם שצוה הקב"ה רק להעלות את יצחק על העקידה ולא לשוחטו, כי הן אמנם שמדת הדין צריכה להיכנע בפני מדת החסד, אבל אי אפשר שהדין יתבטל לגמרי כמאמר הכתוב (משלי כט-ד): "מלך במשפט יעמיד ארץ". ועוד כי בלי מדת הדין היה החסד מתפשט בלי שום צמצום, הנה הדברים בלשון קדשו:

"סוד עקידת יצחק על ידי אביו, הוא סוד מיתוק הדינים שהם מכוונים בשם יצחק כנודע על ידי החסדים שהם מכוונים בשם אברהם... ומיתוקם הוא על ידי עקידה שהוא לשון קישור, והוא סוד קישורם והתכללותם של הדינים בחסדים, וחסדים מסבכים לדין וממתקים אותו בסוד הכתוב (תהלים לב-י) חסד יסובבנו..."

והתועלת לחסדים הוא זה, כי החסדים בעצמן דרכן להתפשט בלי תכלית ולהיטיב במדה טובה מרובה, ולא היו כל הברואים יכולים לקבל רוב הטובה, כמבואר בתפלה כשמתפללין על ריבוי הגשמים... ולא יכול להיטיב אם לא יתכללו עם הדינים, אבל בהיכלל הדין עמו הוא מונע מלהתפשט רק מה שיוכל לקבל וזהו טובה שלימה".

היוצא לנו מכל זה כי על ידי העקידה נכללו אברהם ויצחק זה בזה, ועל כך כתוב: "וילכו שניהם יחדיו". יומתק להבין בזה מה שכתוב אחרי העקידה (שם ט): "ויהי אחר הדברים האלה ויוגד לאברהם לאמר הנה ילדה מלכה גם היא בנים לנחור אחיך". ופירש רש"י: "בשרו הקב"ה שנולדה רבקה בת זוגו".

לפי האמור הביאור בזה, כי אחרי העקידה שאברהם ויצחק היו כלולים שניהם ממדת החסד ומדת הדין, כבר היה יכול להיוולד מהם יעקב שמדתו תפארת הכלולה מב' המדות, לכן בישר הקב"ה לאברהם שנולדה רבקה שתמתיק את הדין של יצחק, כי גם אחרי שנכלל הדין של יצחק עם החסד של אברהם, עדיין היה צריך המתקה מפאת תוקף הדין.

הנה כי כן יאירו עינינו להבין מה שפתח הכתוב השליחות של אברהם למצוא אשה ליצחק: "ואברהם זקן בא בימים", בזכות העקידה כשנכלל אברהם עם הדין של יצחק זכה להיות בבחינת "זקן מלא רחמים", כידוע שמדת הרחמים כלולה מחסד ומדין. זאת ועוד, "וה' ברך את אברהם בכל" - בכ"ל בגימטריא ב'ן, הכוונה בזה על יצחק בנו שכבר היה לו, אלא שעד העקידה היה אברהם חסד לבד ויצחק דין לבד.

אבל אחרי העקידה שהחסד של אברהם נכלל עם יצחק והדין של יצחק נכלל עם אברהם, נמצא שהרי זה כאילו אברהם הוליד בן רוחני חדש ההולך בדרכו כי שניהם כלולים זה בזה, ועל בן חדש זה רמז הכתוב "וה'" הוא ובית דינו, "ברך את אברהם בכל", בגימטריא ב'ן, שהיה לו בן שנכללו בו כל מה שהיה אצל אברהם. וזהו שפירש רש"י: "ומאחר שהיה לו בן", כזה שהדין שבו כבר נכלל בחסד, "היה צריך להשיאו אשה", שמדתה חסד, כדי שתמתיק את הדין של יצחק, ועל ידי זה יולד מהם יעקב אבינו שמדתו תפארת הכלולה משתי המדות גם יחד.

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

הר"ר מאיר ורעיתו מרת שיינדל פוקס הי"ו - לרגל יום הולדתם עמו"ש

משפחת מהדב הי"ו - לעילוי נשמת אמם האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני ע"ה

להורדת המאמרים shvilei.com
לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com